

Dudás Katalin: Az integrált többfunkciós szolgáltató terek - IKSZT-k - tevékenysége

1. Bevezetés

1.1. A többfunkciós (köz)művelődési terek-intézmények kialakulásáról

Az integrált közösségi szolgáltató terek, ahogy ezt nevük is jelzi, többfunkciós terek. A (köz)művelődési intézmények, terek esetében a többfunkciósság nem újjelenség. A művelődés terei, ezek funkciói és építészeti megoldásai mindig is ideológiák, érdekek, igények és lehetőségek összeütközésében alakultak-alakulnak ki. Bár átfogó történeti leírásra nem vállalkozhatunk arról, hogy az egyes korszakokban mikor, milyen megoldások voltak jellemzőek, megpróbáljuk kiragadni az intézménytípus múltjából az általunk relevánsnak ítélt mozzanatokat. Jelentőségük miatt két kezdeményezést, az ún. többfunkciójú, komplex nevelési-művelődési intézmény modelljét és a nyitott ház kísérletet emelnénk ki.

A hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején építészek, valamint a közművelődés, illetve az oktatás intézményrendszerét megreformálni kívánó szakemberek kezdeményezéseit Vészi János gyúrta össze a komplex nevelési-művelődési intézmény elméleti koncepciójává (Csoma 1980:5). Az elgondolás lényege egy olyan komplex oktatási-közművelődési intézmény volt, mely a különböző funkciókat integrálva tudja a település felnőtt, illetve gyerek lakosságának oktatási-kulturális-közösségi-sport igényeit kielégíteni. A komplex oktatási-nevelési intézmények végül nem a Vészi által elképzelt szellemben, a helyi közösség fenntartásában és irányításában működő, az oktatást és a közművelődést egyenrangú funkcióként gyakorló intézményként valósultak meg (Lipp 1999:2), de az oktatás, a közművelődés és a sport integrációját célzó törekvések tovább élnek az ÁMK-k és a szabadidőközpontok működésében. Az ÁMK-knál, illetve általánosabban véve mindegyik többfunkciós intézménynél-szintétnél megjelenik az a kérdés, hogy az egyes funkciók közös szervezeti keretbe összefogása valamelyik funkció rovására valósul-e meg, vagy együttműködésükből minőségileg más, jobb eredmény jön-e létre, mintha külön jelennének meg. Az ÁMK-k esetében Lipp Márta elemzése a nevelési funkció túlsúlyát jelezték a többi rovására (Lipp 2001:62).

A másik törekvés a Népművelési Intézet vezetésével s az akkori Országos Közművelődési Tanács támogatásával indult nyitott ház kísérlet volt:

"A művelődési otthonokban 'elszántan művelődni akarók' mellett az intézmények által az ezaddig elérhetetlen helybéliek aktivizálását, a szokványos kulturális programok mellett a hétköznapi, az éppen adott élethelyzeteket segítő kulturális szolgáltatásokat, az egyéni informálódás lehetőségét, az emberek közötti ismeretséget szerettük volna megteremteni először előtér-kísérletként, majd >nyitott házként< emlegetett kezdeményezésünkkel." (Varga 2003:114)[1]

A kezdeményezés lényege az volt, hogy a korábban felülről irányított egyvágányú, kötött és terjesztő szemléletű formák helyett a spontán, szabad és választási lehetőségeket nyújtó formák érvényesüljenek (Varga 2003:114). A nyitott ház működésének központja egy mindenki számára nyitott közösségi tér, mely tulajdonképpen egy aula, előtér: itt található meg a közönségszolgálati és a vendéglátó egység, s közvetlenül kapcsolódnak hozzá a speciális funkciójú terek. A központi közösségi tér mint intenzív tér variálható berendezésével, válaszfalaival elvileg végtelen számú tevékenységnek tud helyet adni. Bár a kezdeményezés nyomai több művelődési ház tevékenységszerkezetében fellelhetők, nem alakította át alapvetően a közművelődési intézmények működését, kínálatát. Folytatódott viszont a faluházak építésében: Varga Tamás és Beke Pál vezetésével, a közösségi tervezés módszereivel dolgozva, számos helyi igényeken alapuló, a befogadó közönség helyett az aktív közösséget központba helyező faluház jöhetett létre (Péterfi 2003:160). Beke Pálék új, a befogadó közönség helyett az alkotó közösségetközpontba helyező intézményeket szerettek volna megvalósítani Magyarországon. Nyilvánvalóvá volt számukra, hogy olyan funkciókat is kell ezekbe telepíteni (főleg a kisebb falvakban), amelyekkel az egyéb hiányokat is pótolják: *"Ekként lett a művelődésre szánt terek mellett bennük bolt, kávézó, posta, panzió, öregek napközije, tornaterem, valóban a falu házatehát ... Sikerünkben az időközben társunkká vált Makovecz Imrének, majd tanítványainak óriási szerepe volt."*[2]

1.2. Az Integrált közösségi szolgáltató terek létrejöttéről

Az előző fejezetben leírtak szerint, többfunkciós közösségi és szolgáltató terek – számos néven – már jóval az IKSZT-k megjelenése előtt működtek Magyarországon. Van olyan település, ahol közösségi házként vagy faluházként ismerik ezeket a helyeket, van, ahol a korábbi művelődési ház vagy a könyvtár, esetleg a teleház vagy az eMagyarország pont működik több funkciót is magába foglaló szervezetként. Az integrált közösségi és szolgáltató tér elnevezés nem egy intézményformát, hanem egy szemléletet, egy modellt jelöl. A szemlélet, a modell lényege az, hogy az integrált közösségi és szolgáltató tér egyszerre

- olyan épület, amelyek térszerkezetével, eszközeivel keretet biztosít minden ágazat, szakterület számára, hogy közszolgáltatásait hozzáférhetővé tegye a vidéki településeken és térségekben;
- szolgáltatásszervezési modell, amely hozzájárul az egyes (köz)szolgáltatások fenntarthatóságához, szakmai és finanszírozási szinergiájuk megteremtéséhez, és
- mindemellett közösségi tér is, tehát befogadja a helyi közösségi indíttatású, illetve közösségi célú kezdeményezéseket, folyamatokat, az ott dolgozó szakember pedig támogatja, bátorítja azokat (Beke-Ditzendy 2008:13).

Elismerve az e modellt megvalósító kezdeményezések eredményeit és felismerve azt, hogy a közszolgáltatásokat kizárólag ágazatközi együttműködések útján lehet hozzáférhetővé tenni a vidéki térségekben, kormányzati program indult az integrált közösségi és szolgáltató terek modelljének elterjesztése érdekében. Az IKSZT-k kialakítását célzó kormányzati program (az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. tengelyén belül az „5.3.3.2.1. A vidéki gazdaság és a lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások” intézkedés) távlati célja olyan hálózat létrehozása volt, amely komplex szemlélettel, magas színvonalon, költséghatékony és fenntartható módon biztosítja a közszolgáltatások legszélesebb körének hozzáférhetőségét a vidéki településeken és tanyás térségekben. Az IKSZT program magába foglalta a megfelelő infrastruktúra kialakítását (többnyire kihasználatlan épületek felújítása és műszaki korszerűsítése révén), illetve az első három évben degresszív módon biztosított működési támogatással annak fenntartását is segíti.

A pályázók köre kiterjedt mindazon 5000 lakos vagy 100 fő/km^2 népsűrűség alatti nem városi rangú településeken működő települési önkormányzatokra, települési kisebbségi önkormányzatokra, a településen székhellyel/telephellyel rendelkező non-profit szervezetekre és egyházi jogi személyekre, illetve többcélú kistérségi társulásokra és önkormányzati társulásokra, melyeknek a fejlesztéssel érintett település a tagja. Pályázatot nyújthattak be továbbá a nagyobb településeken, vagy városokban működő szervezetek is, amennyiben a fejlesztést külterületen valósítják meg, s ott a település lakosságának több mint 2%-a él. Az IKSZT címet elnyert szervezetek jogosultságot nyertek az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) az integrált közösségi és szolgáltató tér kialakítására a 112/2009. (VIII. 29.) FVM beruházási jogcím rendelet keretében kérelmet benyújtani az IKSZT infrastrukturális feltételeinek kialakítása, valamint működtetésének támogatása érdekében, összesen 200 000 eurónak megfelelő forintösszegig. A 2009. évi címpályázat [\[3\]](#) (a továbbiakban IKSZT rendelet) az IKSZT-ket működtető szervezetek számára kötelező és opcionális feladatokat határozott meg.

A kötelező, azaz minden IKSZT-ben biztosítandó szolgáltatások:

- helyszín és feltételek biztosítása a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) tájékoztatási pont működtetéséhez;
- ifjúsági közösségi programok szervezése, ifjúságfejlesztési folyamatok generálása és a folyamatok nyomon követése, ifjúsági információs pont működtetése, fiatalok közösségi szerveződésének és részvételének támogatása, ifjúsági információs pult működtetése;
- közművelődési programok szervezése;
- a lakosság és a vállalkozások információhoz való hozzájutásának elősegítése;
- nyilvános könyvtár működtetése vagy mozgókönyvtári ellátás biztosítása vagy - ha a településen az IKSZT-től eltérő helyszínen fentiek bármelyike elérhető - olvasósarok működtetése;
- közösségi internethozzáférés biztosítása az önállóan, teleházban vagy könyvtárban működő e-Magyarország ponton (közösségi információs hozzáférési pont).

Az IKSZT címpályázat során a pályázó szervezetek az alábbi opcionális szolgáltatások közül választhattak, igazodva a helyi igényeikhez:

- közösségfejlesztési folyamatok generálása, folyamatkövetése;
- helyszín biztosítása civil szervezetek számára;
- az iskolai felzárkózást segítő, a középiskolai tanulmányokra felkészítő, tanítási időn túli tankör megvalósítása 6-18 éves gyermekek és fiatalok számára;

- a gyermekek (különösen a 0-5 évesek) foglalkoztatását, óvodai felkészítését célzó nappali, délelőtti szabadidős, fejlesztő programok megvalósítása;
- egészségfejlesztési programok megvalósítása;
- üzlethelyiség(ek) kialakítása a helyi vállalkozók támogatása érdekében;
- postai szolgáltatás nyújtása;
- elektronikus közigazgatási végpont szolgáltatások biztosítása (Közháló végpont);
- Nemzeti Foglalkoztatási Szolgáltatások (ÁFSZ) információs pont kialakítása.

Amennyiben az adott szervezet a címpályázata során az opcionális szolgáltatások valamelyikét elvállalta, úgy annak működtetése számára kötelezővé vált.

A címpályázatra a 2008-as év során a közel 3000 jogosult településről összesen 1003 pályázat érkezett be; a címpályázat értékelése alapján 972 szervezet lett címbirtokos. A címbirtokosok közül 635 részesült támogatásban közel 27 milliárd forint forrás felhasználásával. 2015 első felében már 484 IKSZT működött szerte az országban [4].

2. Az IKSZT-k működése kutatási eredmények alapján

A Nemzeti Művelődési Intézet 2013-2014-ben a TÁMOP-3.2.3/B-12/1 „Építő közösségek” – B) A korszerű többfunkciós (multifunkcionális) közművelődési fejlesztéseket szolgáló közösségi programok, együttműködések, új tanulási formák kialakulásának elősegítése című pályázat keretében mérte fel az IKSZT-k és AGORA-k, AGORA Pólusok működését, problémáinak, fejlesztési és képzési igényeit, majd fejlesztett ki ezek alapján partnereivel kísérleti szolgáltatásfejlesztési modelleket. A kutatás során két hullámban összesen 16 interjú és 307 kérdőív készült IKSZT vezetőkkel. Az IKSZT-k látogatóinak véleményét 9.700 önkitöltős kérdőívvel, a települések lakosságáét 7.580 db, kérdező által felvett kérdőívvel mértük fel. A fejezetben e kutatás IKSZT-kre vonatkozó eredményeit foglaljuk össze (Dudás 2015:6)

A kutatás eredményei alapján egy IKSZT-t évente átlagosan mintegy 4,5 ezer fő keres fel. A látogatószám nagyságát erősen befolyásolja a település nagysága és az IKSZT-ben dolgozók száma: minél nagyobb egy település, illetve minél többen dolgoznak az IKSZT-ben, annál nagyobb a látogatók száma. A foglalkoztatottak számán belül különösen a teljes munkaidősek számával volt erős az összefüggés.

Az IKSZT rendeletben kötelezően előírt tevékenységekkel (közművelődési programok, ifjúsági programok, információs szolgáltatások szervezése, internethozzáférés biztosítása) gyakorlatilag minden szervezet foglalkozott. A legkevésbé népszerű tevékenység a tanoda/tankör működtetése, a közösségi konfliktusok kezelése, illetve a mélyszegénységben élők integrációja volt. Az IKSZT-k egy része nem reagál az általa felismert települési problémákra: több helyen előfordult, hogy a településen súlyos problémának tartották a szegénységet, illetve a széthúzást, konfliktusokat, mégsem szerveznek ilyen jellegű programokat. Egy korábbi, közművelődési szakemberek körében végzett vizsgálat szintén azt mutatta, hogy nem szívesen foglalkoznak a problémával, nem tartják kompetenciájukba tartozónak (Furulyás 2007:12).

Általában véve a kisebb településeken működő IKSZT-k kevesebbféle tevékenységgel foglalkoztak, főleg a civilekkel, közélettel kapcsolatos funkciók, illetve az egészségfejlesztési programok fordultak elő ritkábban náluk. Szintén az átlagosnál kevesebbféle tevékenységet vállaltak ott, ahol kisebb létszámú személyzet dolgozott.

Az alábbi feladatok közül melyekkel foglalkozik jelenleg az IKSZT?

	%
Közművelődési programok, közösségi események	100
Információs szolgáltatások a lakosság részére	100
Közösségi <u>internet</u> hozzáférés biztosítása	100
Ifjúsági közösségi programok szervezése	99
A civil szervezetek működéséhez szükséges terek kialakítása	97
Információs szolgáltatások a vállalkozások részére	96
Internet és számítógép használat	91
Egészségfejlesztési programok, szűrővizsgálatok	91
Könyvtári és információs szolgáltatásokkal kapcsolatos programok	91
Olvasásfejlesztés, olvasásnépszerűsítés	88
Helyi nyilvánosság szervezése	70
Programok, közösségi munka 60 év felettekkel	61
Közösségfejlesztés	60
Értéktörzés, hagyományos és kortárs helytörténeti gyűjtések	59
Önkéntesek szervezése, önkéntes koordináció	50
Felnőttkori tanulás, felnőttképzés támogatása	49
0-5 éves gyermekeknek szóló szabadidős	46
Tanórán kívüli, tankör működtetése	24
Közösségi konfliktusok kezelése	20
Közösségi munka a mélyszegénységben élők integrációjáért	19

Az IKSZT-rendeletnek megfelelően szinte minden IKSZT működtetett MNVH (Magyar Nemzeti Vidékfejlesztési Hálózat) tájékoztatási pontot (96%). Magas volt az ifjúsági (87%), illetve munkaerő-piaci információs pontot (74%) üzemeltetők aránya is. Közigazgatási háló végpontot az IKSZT-k 70%-a működtet, posta viszont csak igen kevés helyen fordult elő (5%).

A könyvtári funkciót igen különböző módokon látják el az IKSZT-k. Felük csatlakozott a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerhez (KSZR), nyilvános könyvtárat 18%-uk működtet, mozgókönyvtári szolgáltatást 3% vesz igénybe. Jelentős azoknak a településeknek az aránya, ahol az IKSZT nem könyvtárat, csak olvasósarkot működtet (24%). Csupán 3% azoknak az IKSZT-knek az aránya, ahol egyáltalán nem látják el ezt a funkciót.

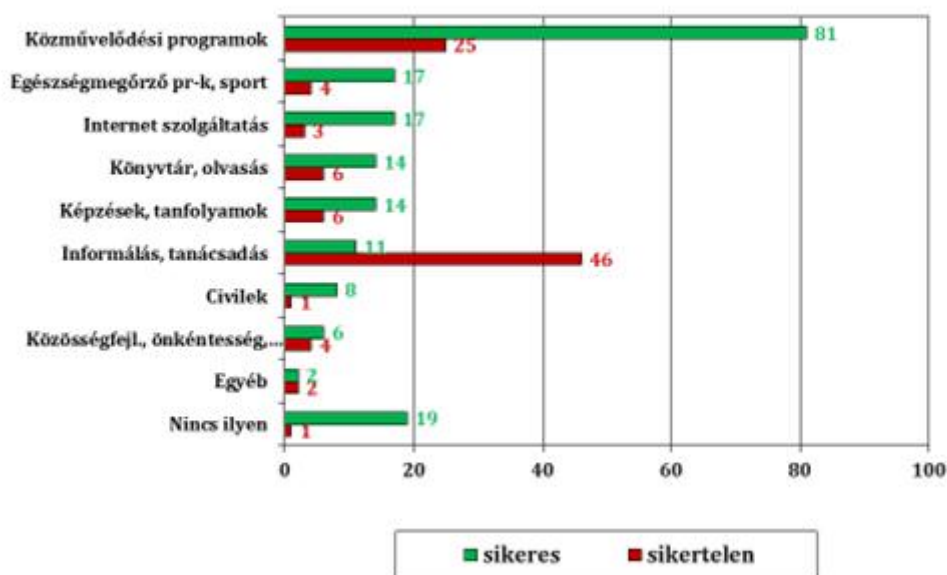
Az IKSZT-k jelentős része részt vesz a helytörténeti információk gyűjtésében (53%), a helyi értéktárak kidolgozásában, összegyűjtésében (44%), illetve bemutatásában (41%). Helyismereti adatbázis szisztematikus építése kisebb arányban jellemző (28%).

Az IKSZT-k többsége (76%) részt vesz valamilyen gazdaságfejlesztő tevékenységekben; a részvétel magasabb arányú a nagyobb településen működő IKSZT-k esetében.

Ezen belül vállalkozásfejlesztéssel az IKSZT-k 52%-a, piac szervezésével, ahhoz helyszíni biztosításával 51%-a foglalkozott, a helyi termékek árusítása vagy bemutatása viszont kevésbé elterjedt (9-12%).

Összességében véve jóval több IKSZT említett különösen sikeres programot, szolgáltatást, mint különösen sikertelent (99% ill. 81%). A népesebb településeken több sikertelen programot említettek, mint a kisebbeken: előbbi településeken valószínűleg nagyobb a konkurencia és magasabbak az elvárások. A különösen sikeres programok között az IKSZT-k vezetői a leggyakrabban a közművelődési programokat említették (81%), azon belül is elsősorban az ifjúsági (32%) és a gyerekprogramokat (24%). A legsikertelenebb programok közt is a közművelődési programokat említették a legnagyobb arányban (25%), de e téren összességében így is pozitív a kép. Az, hogy a közművelődési programokat a sikeres és a sikertelen programok között is említették, nem jelent ellentmondást: ez a kategória igen sok különféle programot foglal magába, melyek közül egyesek vonzóknak bizonyultak a látogatók részére, mások pedig nem. A közművelődési programokon belül a legtöbb problémát az ifjúsági programokkal kapcsolatban említették (14%). Az informálás, tanácsadás tevékenység esetében negatív a mérleg: jóval többen mondták ezt sikertelennek, mind sikeresnek (46% ill. 11%). A legtöbben a vállalkozások részére nyújtott információs szolgáltatást, tanácsadást ítélték sikertelennek, mind az érdeklődés hiánya, a konkurens szolgáltatók, mind az IKSZT részéről jelentkező tudáshiány miatt (21%). Jelentős számban ítélték sikertelennek a többi tanácsadást (MNVH, Állami Foglalkoztatási Szolgálat, lakossági) is, egyedül a falugazdász fogadóóra, a gazdálkodással kapcsolatos információk esetében volt inkább pozitív a visszajelzés, azokról a településekről, ahol valóban van ilyen tevékenység, tehát szükség van a szolgáltatásra is.

Sikeres/sikertelen programok, szolgáltatások az IKSZT vezetők szerint (%)

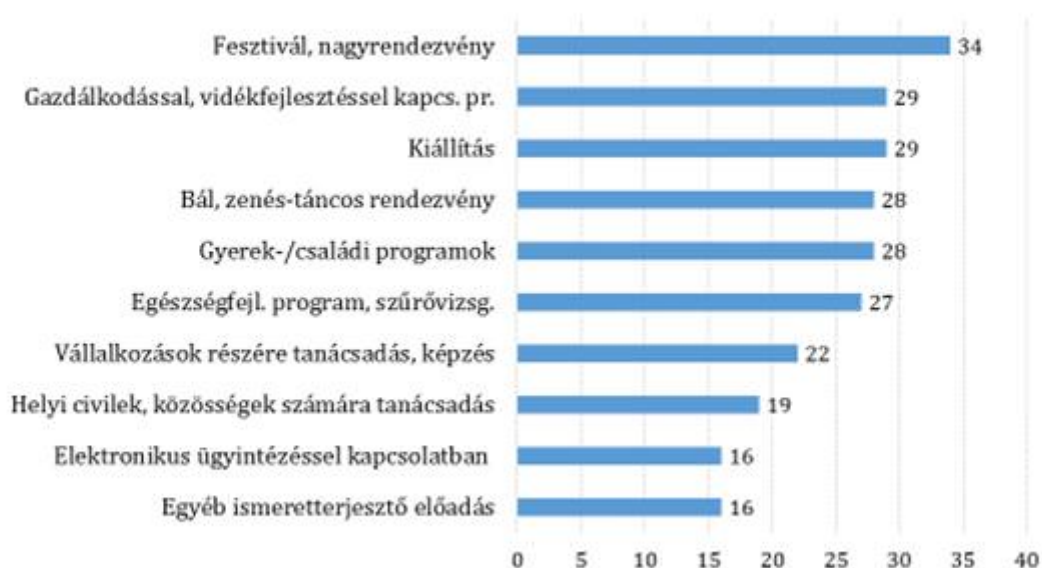
A lakossági megkérdezés eredményei alapján az IKSZT-s településeken élő 18 éven felüli lakosok 91%-a hallott már az IKSZT-ről. Az IKSZT-t nem ismerők között az átlagosnál jóval nagyobb volt az általában tájékozatlanabb csoportokba tartozók, mint a rokkantnyugdíjasok, a nagyon idősek és a képzetlenek aránya.

A 18 éven felüli lakosok 85%-a járt már az IKSZT-ben. Az ismertséghez hasonlóan, a látogatottság szintén alacsonyabb az inkább otthonülő, mint az idősek, illetve a rokkantnyugdíjasok, munkanélküliek, egyéb inaktívak körében. Akik jártak már az IKSZT-ben, azok 10%-a jár oda naponta, legalább hetente 44%, legalább havonta pedig 68%. A látogatási gyakoriság a nők, a 45

éven aluliak, a legalább érettségizettek körében magasabb az átlagosnál. Szintén gyakrabban keresik fel az IKSZT-t a tanulók, GYES-en, GYED-en lévők, munkanélküliek. A vállalkozók az átlagosnál ritkább, míg a művészeti tevékenységek folytatók, illetve a civil szervezetek tagjai gyakoribb látogatóknak számítanak.

A leglátogatottabb programtípusok közé a fesztiválok, nagyrendezvények voltak (34%), utánuk a kiállítások, bálók, egészséggel kapcsolatos rendezvények, gyerekprogramok, gazdálkodással vagy vidékfejlesztéssel kapcsolatos tanácsadás következtek (27-29%). A legkisebb látogatottsága az egyes rétegprogramoknak, mint az egyes klubok (baba-mama, ifjúsági, nyugdíjas, művészeti, sport), diszkó és tábor (10% alatt) volt.

Milyen programokon vett részt már az IKSZT-ben? (%) I. (2 lakossági hullám átlaga)

Milyen programokon vett részt már az IKSZT-ben? (%) II. (2 lakossági hullám átlaga)

A látogatók 42%-a volt teljesen elégedett az intézmény programjaival, szolgáltatásaival, 48%-a pedig elégedett. A nem elégedettek aránya 5%, az egyáltalán nem elégedetteké 3% volt. Az elégedetlenség a legtöbb esetben a nem megfelelő programkínálatra (67%), illetve a bevezetés hiányára volt visszavezethető (34%). A többi előre megadott válaszelemet, a túl kicsi épületet, a nem megfelelő nyitva tartást, valamint a nem megfelelő internet-, illetve irodai szolgáltatást csak kevesen említették.

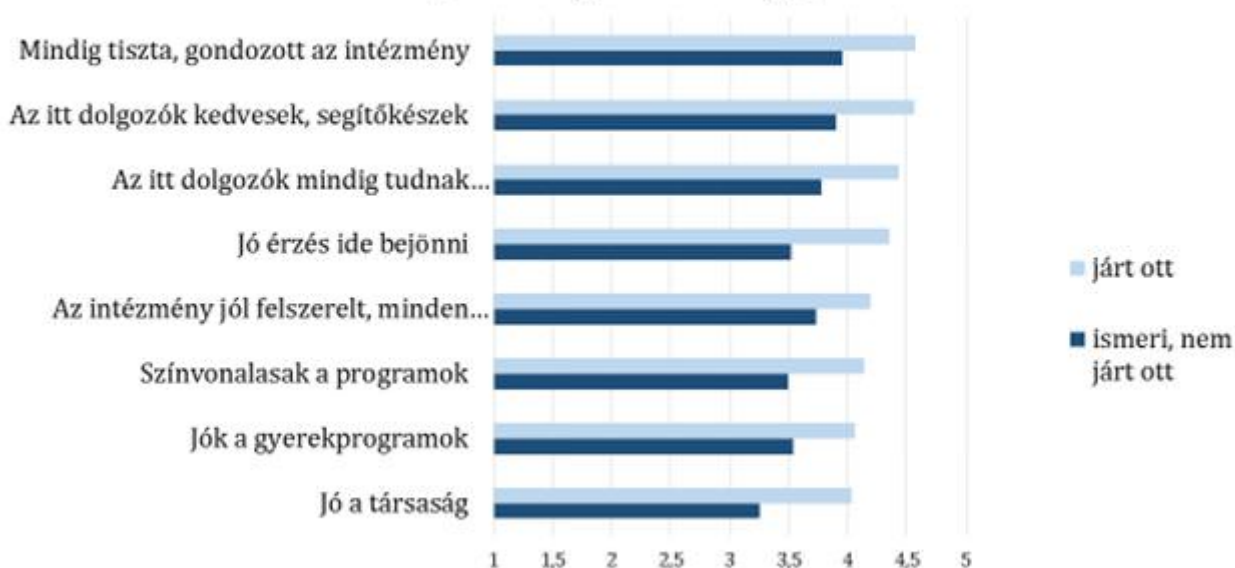
Új programokkal kapcsolatos igényt a kérdőívek 52%-ánál jeleztek. A legtöbben új közművelődési programokat szerettek volna (36%), de a kategórián belül nagyon szóródtak a válaszok. Még a különböző sportprogramok, sportolási lehetőségek (9%), a képzések-tanfolyamok (8%), a testi-lelki egészségfejlesztő programok (4%) fordultak elő említésre méltó arányban.

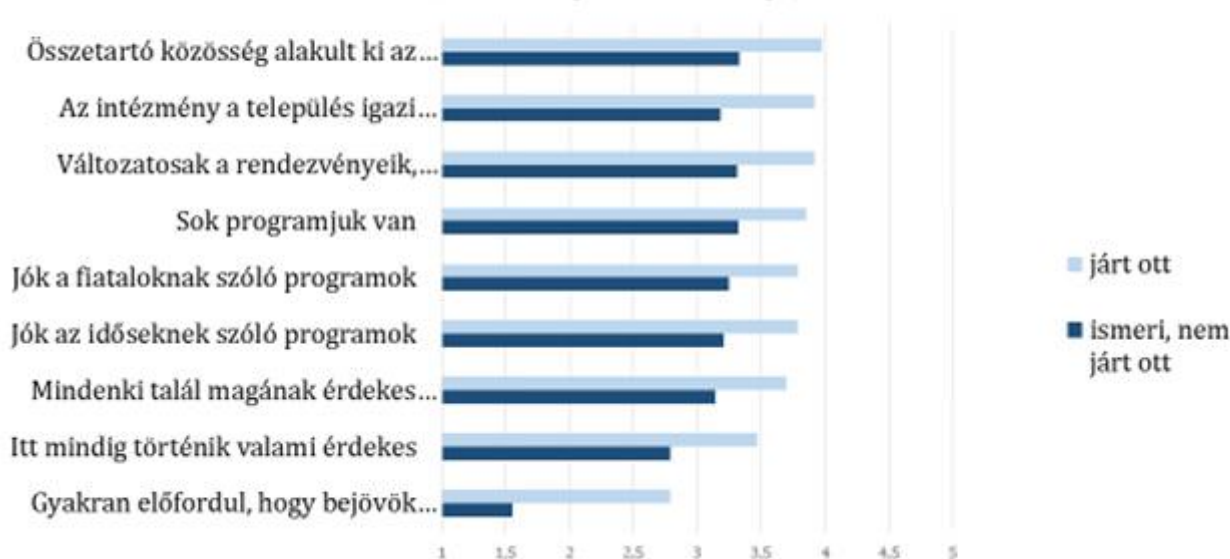
Egyes előre megadott állításokat osztályozva, az IKSZT-k látogatói az intézmény küllemére, gondozottságára, valamint a dolgozók kedvességére adták a legjobb osztályzatot (ötös skálán 4,6), utána következett a dolgozók szakértelme (4,4 pont). Szintén kedvező volt az IKSZT-k megítélése abból a szempontból, hogy jó érzés bejönni (4,3), jól felszerelt (4,2), színvonalasak a programok (4,1), és jók a gyerekprogramok (4,1). A vélemények elég kedvezőek abból a szempontból is, hogy összetartó közösség alakult ki az intézményben (4,0), az intézmény a település központja lett (3,9), sok program van (3,9), illetve mindenki/egyres célsoportok megtalálják a nekik való programokat (3,8-3,9). A legkedvezőtlenebb az IKSZT-k megítélése abból a szempontból, hogy itt mindig történne valami érdekes (3,5), illetve előfordul, hogy bejönnek konkrét program nélkül is (2,8). Az IKSZT vezetők véleménye általában kissé kedvezőbb volt, mint a látogatóké (0,3 ponttal). A legnagyobb eltérést a spontán bejövétel szempontjából kaptuk: a vezetők szerint ez jellemző (4,1 pont), míg a látogatók szerint kevésbé (2,8).

Az IKSZT-k megítélése I.

Átlagok (1 = egyáltalán nem ért egyet, 5 = teljes mértékben egyetért)
(2 lakossági hullám átlaga)

Az IKSZT-k megítélése II.
Átlagok (1 = egyáltalán nem ért egyet, 5 = teljes mértékben egyetért)
 (2 lakossági hullám átlaga)

3. Összefoglalás

A (köz)művelődési intézmények, terek esetében a többfunkciósság nem új jelenség. Időben az IKSZT-khez az ún. többfunkciójú, komplex nevelési-művelődési intézmény modellje és a nyitott ház kísérlet állt legközelebb, így írásunkban ezeket mutattuk be. Előbbi lényege egy olyan intézmény volt, mely a különböző funkciókat integrálva tudja a település felnőtt, illetve gyerek lakosságának oktatási-kulturális-közösségi-sport igényeit kielégíteni. A komplex nevelési-művelődési intézmények inkább a modell alapelveit - a funkciók integrálása, közösségi irányítás - rokoníthatók az IKSZT-kel, mint tényleges megvalósulásukat tekintve. A nyitott ház kezdeményezéséből a spontán, szabad és választási lehetőségeket nyújtó formák támogatását és az ezeknek fizikailag teret adó előteret vették át elsősorban.

E kezdeményezések tapasztalatait figyelembe véve alakult ki az integrált közösségi és szolgáltató tereket létrehozó pályázati konstrukció. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban megvalósuló pályázat olyan tereket hozott létre, melyek keretet biztosítanak minden ágazat, szakterület számára, hogy közszolgáltatásaikat hozzáférhetővé tegyék a vidéki településeken és térségekben, hozzájárulva az egyes (köz)szolgáltatások fenntarthatóságához, szinergiájuk megteremtéséhez, és befogadja a helyi közösségi indíttatású, illetve közösségi célú kezdeményezéseket, folyamatokat.

A címpályázatra a 2008-as év során a közel 3000 jogosult településről összesen 1003 db pályázat érkezett be; közülük 635 db IKSZT címbirtokos részesült támogatásban közel 27 milliárd forint forrás felhasználásával, ezek közül 2015 első felében már 484 működött.

A Nemzeti Művelődési Intézet 2013-2014-ben egy TÁMOP pályázat keretében mérte fel az IKSZT-k és AGORA-k, AGORA Pólusok működését, problémáit fejlesztési és képzési igényeit. A kutatás eredményei alapján egy IKSZT-t évente átlagosan mintegy 4,5 ezer fő keres fel. A látogatószám nagyságát természetesen erősen befolyásolja a település nagysága és az IKSZT-ben dolgozók száma: minél nagyobb egy település, illetve minél többen dolgoznak az IKSZT-ben, annál nagyobb a látogatók száma.

Az IKSZT rendeletben kötelezően előírt tevékenységekkel gyakorlatilag minden szervezet foglalkozott. A legkevésbé népszerű tevékenység a tanoda/tankör működtetése, a közösségi konfliktusok kezelése, illetve a mélyszegénységben élők integrációja volt. Más vizsgálatok alapján ismert tény, hogy a művelődési házak a településen súlyos gondot okozó szociális és társadalmi problémák esetében nem tartják magukat kompetensnek, illetve nem szívesen foglalkoznának ezekkel; hasonló tendenciákat tapasztaltunk kutatásunkban több IKSZT-nél is. Általában véve a kisebb településeken működő IKSZT-k kevesebbféle tevékenységgel foglalkoztak, főleg a civilekkel, közélettel kapcsolatos funkciók, illetve az egészségfejlesztési programok fordultak elő ritkábban náluk. Szintén az átlagosnál kevesebbféle tevékenységet vállaltak ott, ahol kisebb létszámú személyzet dolgozott.

Összességében véve az IKSZT vezetők nagy többsége kedvezően ítélte meg szervezete tevékenységét. A különösen sikeres programok között a leggyakrabban a közművelődési programokat említették (81%), azon belül is elsősorban az ifjúsági (32%) és a gyerekprogramokat (24%). Sikeres ifjúsági programot azonban nehéz szervezni, ezt jelzi az, hogy az IKSZT vezetők hetede (14%) jelzett ilyen típusba tartozó sikertelen programot. Az informálás, tanácsadás tevékenység esetében egyértelműen negatív a mérleg: jóval többen mondták ezt sikertelennek, mind sikeresnek (46% ill. 11%). A legtöbben a vállalkozások részére nyújtott információs szolgáltatást, tanácsadást ítélték sikertelennek, mind az érdeklődés hiánya, a konkurens szolgáltatók, mind az IKSZT részéről jelentkező tudáshiány miatt (21%). Jelentős számban ítélték sikertelennek a többi tanácsadást (MNVH, Állami Foglalkoztatási Szolgálat, lakossági) is, egyedül a falugazdász fogadóóra, a gazdálkodással kapcsolatos információk esetében volt inkább pozitív a visszajelzés, azokról a településekről, ahol valóban van ilyen tevékenység, tehát szükség van a szolgáltatásra is.

A látogatók 42%-a volt teljesen elégedett az intézmény programjaival, szolgáltatásaival, 48%-a pedig elégedett. A nem elégedettek aránya 5%, az egyáltalán nem elégedetteké 3% volt. Az elégedetlenség oka döntően a nem megfelelő programkínálat (67%) és a beleszólás hiánya volt (34%). Új programokkal kapcsolatos igényt a kérdőívek 52%-ánál jeleztek. A legtöbben új közművelődési programokat szerettek volna (36%), de a kategórián belül nagyon szóródtak a válaszok. Még a különböző sportprogramok, sportolási lehetőségek (9%), a képzések-tanfolyamok (8%), a testi-lelki egészségfejlesztő programok (4%) fordultak elő említésre méltó arányban.

Összességében véve, elmondhatjuk, hogy mind a szakma, mind a lakosság véleménye az IKSZT-kről. A kapott változtatási javaslatok azonban igen szerteágazóak, nem rajzolódik ki belőlük egy egységes változtatási irány. A szükséges változtatásokat – az IKSZT-ket létrehozó koncepció logikájának megfelelően – az egyes IKSZT-knek kell helyben kidolgozniuk, közönségük és közösségeik bevonásával.

Felhasznált irodalom

- 105/1968 (M. K. 1.) MM számú utasítás a művelődési otthon jellegű intézmények továbbfejlesztéséről.
- Csoma, Gyula (1980): Előszó. In Vészi János: Alfa születik, Tankönyvkiadó Vállalat Budapest, 5-10 p.
- Dudás, Katalin (2015): Többcélú közösségi terek működése. A TÁMOP 3.2.3/b-12/1 C komponens „Építő közösségek” – A korszerű többfunkciós (multifunkcionális) közművelődési

fejlesztéseket szolgáló közösségi programok, együttműködések, új tanulási formák kialakulásának elősegítése projekt keretében végrehajtott kutatások főbb eredményei (kézirat), 1-49 p.

- G. Furulyás, Katalin (2007): Egyedül a „kis”világban. Népművelői vélekedések új feladatokról, lehetőségekről, fejlesztésekről, önállóságról. Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, Budapest, 12-13 p.
- Lipp, Márta (1999): Elemzés a közművelődési feladatokat is ellátó összevont önkormányzati intézményekről. In SZÍN 1999/4., 2-4 p.
- Lipp, Márta (2001): Az Általános Művelődési Központ. In: Lipp, Márta: Közművelődési jelenségek és jelentések. A kultúra, mint tudomány és segítő gyakorlat, Novák József Alapítvány és Magyar Művelődési Intézet, 46-61 p.
- Péterfi, Ferenc (2003): Faluház építők találkozója. In: Beke, Pál – Deme, Tamás (szerk.): A szabadművelődéstől a közösségi művelődésig. Tanulmánygyűjtemény. Széphalom Könyvműhely Budapest, 160-163 p.
- 112/2009. (VIII.29.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó, a vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások körében az integrált közösségi és szolgáltató tér kialakítására és működtetésére igénybe vehető támogatások részletes feltételeiről.
- Beke, Márton - Ditzendy, Károly Arisztid (szerk.) (2008): Integrált közösségi és szolgáltató terek. Módszertani kézikönyv. HROD, Budapest, 13-27 p.
- Beke, Pál: Részletes önéletrajz. Elérhető:
http://www.bekepal.hu/bekepal.hu/Reszletes_Oneletrajz.html
- Varga A., Tamás (2003): A művelődési ház funkcionális rendszere. In: Beke, Pál – Deme, Tamás (szerk.): A szabadművelődéstől a közösségi művelődésig. Tanulmánygyűjtemény. Széphalom Könyvműhely Budapest, 114-124 p.

[1] Forrás: Beke Pál önéletrajza

http://www.bekepal.hu/bekepal.hu/Reszletes_Oneletrajz.html

[2] Forrás: Beke Pál önéletrajza <http://www.bekepal.hu/Bemutatkozas.htm>

[3] 112/2009. (VIII. 29.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó, a vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások körében az integrált közösségi és szolgáltató tér kialakítására és

működtetésére igénybe vehető támogatások részletes feltételeiről

[4] <http://www.ikszt.hu/adatpublikaciok/mukodo-ikszt-k.html>